

УДК 355.23:378.1

М. М. Медвідь

І. Ю. Черніченко

Л. Ю. Сінна

СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах ускладнюють реалізацію студентоцентрованого підходу. За результатами навчання за Програмою Британської ради в Україні «Вдосконалення викладання у вищій освіті України» та проведеного дослідження розроблено стратегію формування та розвитку системи зворотного зв'язку Національної академії Національної гвардії України.

Ключові слова: стратегія, зворотний зв'язок, студентоцентроване навчання, акредитація освітніх програм, вищий військовий навчальний заклад, Національна академія Національної гвардії України.

Постановка проблеми. За результатами попередніх досліджень можна стверджувати, що організація освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ) має низку особливостей, які необхідно враховувати у розвитку системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти ВВНЗ [1] та у підготовці до акредитацій освітніх програм (ОП) [2]. З досвіду підготовки ВВНЗ до акредитацій ОП та проведення акредитацій експертами встановлено, що згадані особливості впливають на результати оцінювання рівня відповідності критерію 8 «Внутрішнє забезпечення якості ОП», зокрема, за підкритерієм 8.2 «Здобувачі вищої освіти безпосередньо та через органи студентського самоврядування залучені до процесу періодичного перегляду ОП та інших процедур забезпечення її якості як партнери». У рекомендаціях щодо застосування критеріїв оцінювання якості освітньої програми [3] зазначено: «Отримання постійного зворотного зв'язку від здобувачів вищої освіти є обов'язковою складовою внутрішнього забезпечення якості ОП. Щонайменше, заклад вищої освіти (ЗВО) має організувати періодичні опитування здобувачів, результати яких повинні реально впливати на зміст навчання і викладання. Відсутність опитувань студентів, суто формальний підхід до їхнього проведення та аналізу або ігнорування результатів є недоліком у контексті відповідності Критерію 8». «Загальна ідея підкритерію 8.2 полягає в тому, що здобувачі мають бути повноцінними партнерами у забезпеченні якості ОП».

За нашими спостереженнями особливості ВВНЗ є і в згаданому процесі, а саме [4]:

– корпоративна культура ВВНЗ, яка відображає ієрархічну модель військової субординації, часто є резистентною до змін і нововведень та побудована на взаємостосунках учасників освітнього процесу на кшталт «керівник заняття (викладач) завжди правий», що унеможливорює гнучкість і прозорість освітнього процесу та ускладнює реалізацію студентоцентрованого навчання;

– різні категорії здобувачів (студенти, студенти програми підготовки офіцерів запасу, здобувачі тактичного рівня військової освіти (курсанти), здобувачі оперативного рівня військової освіти (слухачі), особи, які призначаються на посади після практичної діяльності у військах (слухачі курсів підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників(НПП)), які варіюють за віковими, гендерними та діяльними характеристиками, що необхідно враховувати у процесі забезпечення зворотного зв'язку.

Згадані особливості ускладнюють реалізацію студентоцентрованого підходу до організації освітнього процесу у ВВНЗ, і здобувача не розглядають як суб'єкта із власними унікальними інтересами, потребами, як самодостатнього і відповідального його учасника.

У Національній академії Національної гвардії України (НА НГУ) розроблена і використовується низка опитувальників та анкет (як інструменти зворотного зв'язку) викладачами різних дисциплін різних навчальних підрозділів, проте в них не враховані зазначені особливості характеристик здобувачів, і вони не є цілісною системою зворотного зв'язку ВВНЗ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Feedback (зворотний зв'язок) – інформація або висловлювання думок про щось, наприклад, про новий продукт, яка може повідомити вам, чи він успішний або сподобався [5]. Система зворотного зв'язку спрямована не на уникнення скарг чи негативних відгуків від здобувачів вищої освіти, а на максимальне використання отриманої інформації, що уможливує покращення діяльності ЗВО та розвиток його системи внутрішнього забезпечення якості освіти. Розуміння цього потребує трансформації підходів до роботи зі здобувачами вищої освіти. За результатами аналізу останніх досліджень і публікацій встановлено, що проблема розвитку системи зворотного зв'язку ЗВО є актуальною як для України [6; 7; 8], так і для країн з високим рівнем соціально-економічного розвитку [9]. Дослідники пропонують різноманітні апробовані шляхи вирішення наведеної вище проблеми, проте публікації щодо формування та розвитку системи зворотного зв'язку у ВВНЗ з урахуванням впливу на неї існуючих особливостей відсутні.

Метою статті є розроблення стратегії формування та розвитку системи зворотного зв'язку НА НГУ.

Виклад основного матеріалу. З метою вирішення проблеми формування та розвитку системи зворотного зв'язку НА НГУ команда співробітників цього ВВНЗ у складі М. Медвідя, Л. Сінної, В. Лютого та Д. Тробюка підготували інституційний проєкт та взяли участь у конкурсному відборі на навчання на другий рік за Програмою Британської ради в Україні «Вдосконалення викладання у вищій освіті України» [10]. НА НГУ є першим закладом вищої освіти серед ВВНЗ, який взяв участь у цій програмі.

Вона складається з двох компонентів: 1) для викладачів ЗВО; 2) для менеджменту ЗВО «Центри досконалості викладання». Компонент для викладачів містить вивчення практичних підходів до викладання і навчання у ЗВО. Основний акцент програми полягає в тому, щоб мотивувати учасників до використання нових підходів, основаних на студентоцентрованому навчанні, які вони зможуть застосувати в аудиторії зі своїми студентами та поділитися знаннями з колегами. Компонент «Центри досконалості викладання» має на меті розроблення інституційних стратегій викладання та навчання і створення центрів для забезпечення сталого професійного розвитку викладачів у ЗВО України [10].

Функції центру досконалості викладання у НА НГУ виконує відділ методичного забезпечення навчального процесу навчально-методичного центру, який розробляє ОП професійного розвитку викладачів [11; 12], проводить дослідження у даному напрямку [13], організовує інші заходи відповідно до Положення про професійний розвиток та підвищення кваліфікації НПП та педагогічних працівників НА НГУ [14].

За результатами навчання за Програмою Британської ради в Україні «Вдосконалення викладання у вищій освіті України» розроблено стратегію формування та розвитку системи зворотного зв'язку НА НГУ (рис. 1).

Її реалізація здійснюватиметься три роки (2022–2024 роки) на таких рівнях:

- створення умов формування системи зворотного зв'язку НА НГУ (2022 р.);
- створення умов розвитку системи зворотного зв'язку НА НГУ (2023 р.);
- участь у створенні умов формування (розвитку) систем зворотного зв'язку інших ВВНЗ (2024 р.).

Реалізація стратегії матиме циклічний характер за кварталами. Незважаючи на те, що заходи повторюватимуться, вони відповідатимуть рівням системної діяльності. Винятком буде перший квартал 2022 року, коли передбачається створення основи системи зворотного зв'язку:

- обговорення зі стейкхолдерами та затвердження проєкту Положення про систему зворотного зв'язку НА НГУ;
- підбір НПП, які спроможні формувати необхідні компетентності у інших НПП – здійснювати зворотний зв'язок, виконувати функції фасилітаторів у навчальних підрозділах з питань розвитку системи зворотного зв'язку;
- внесення відповідних змін до ОП «Підвищення кваліфікації науково-педагогічних та педагогічних працівників з удосконалення освітнього процесу» [12].

СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

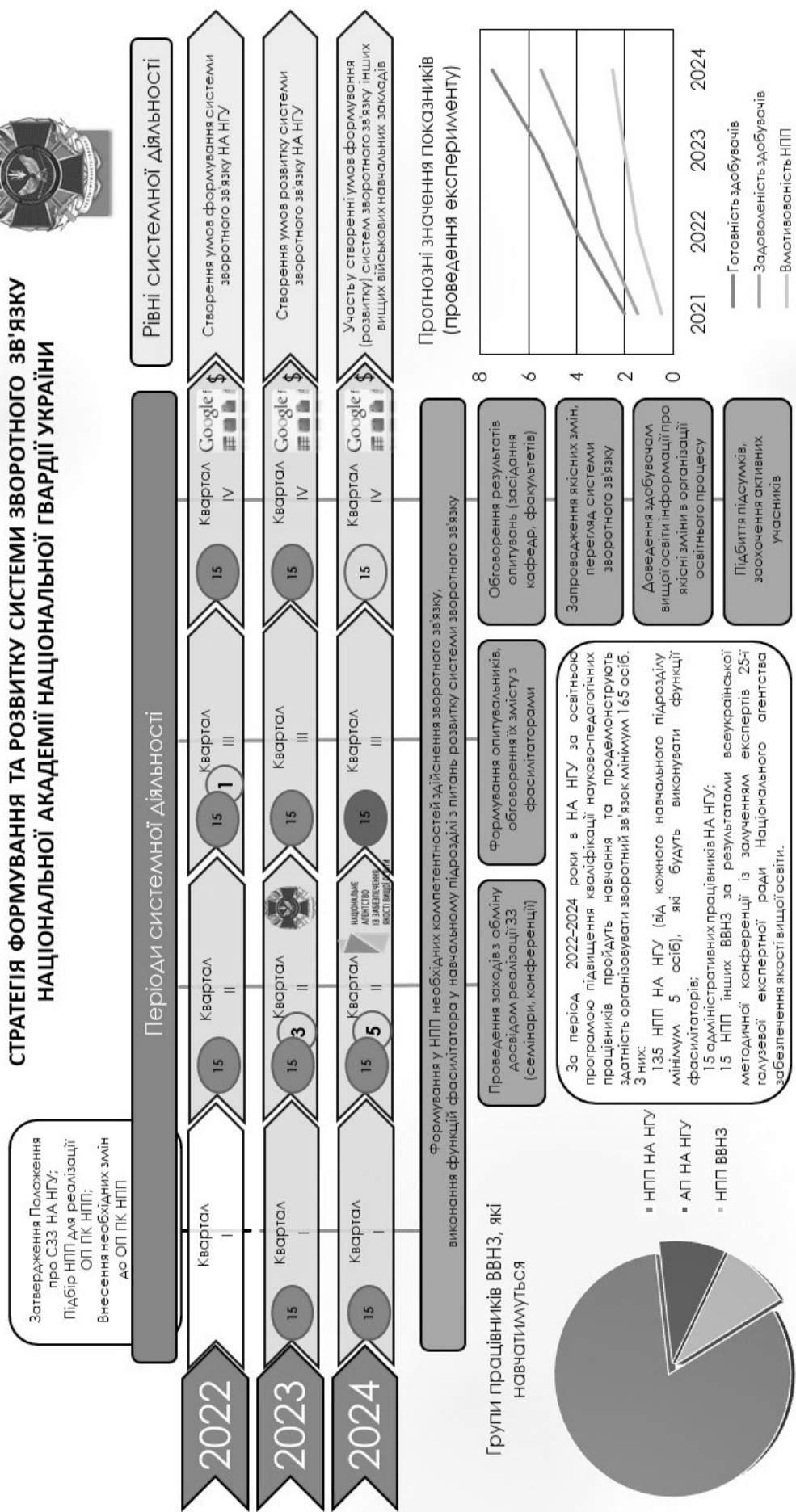

Рисунок 1 – Стратегія формування та розвитку системи зворотного зв'язку Національної академії Національної гвардії України

Весь наступний період (2022–2024 роки) в НА НГУ за згаданою ОП пройдуть навчання та продемонструють здатність організувати зворотний зв'язок мінімум 165 осіб. З них:

- 135 НПП НА НГУ (від кожного навчального підрозділу мінімум 5 осіб), які будуть виконувати функції фасилітаторів;
- 15 адміністративних працівників НА НГУ;
- 15 НПП інших ВВНЗ.

У других кварталах 2023 та 2024 років планується проведення заходів з обміну досвідом реалізації зворотного зв'язку:

- у 2023 році – міжкафедральний методичний семінар;
- у 2024 році – всеукраїнська методична конференція із залученням експертів 25-ї галузевої експертної ради Національного агентства забезпечення якості вищої освіти.

У третіх кварталах планується формування опитувальників для здобувачів вищої освіти та обговорення їх змісту з фасилітаторами.

У четвертих кварталах планується:

- проведення опитувань здобувачів вищої освіти, їх аналіз та обговорення результатів на засіданнях кафедр та факультетів, формування пропозицій щодо внесення змін у робочі програми навчальних дисциплін, в освітні програми, в організацію освітнього процесу;
- обговорення згаданих пропозицій та пропозицій перегляду системи зворотного зв'язку на засіданні вченої ради та їх затвердження;
- запровадження якісних змін;
- доведення здобувачам вищої освіти інформації про якісні зміни в організації освітнього процесу за результатами заходів зворотного зв'язку;
- підбиття підсумків реалізації стратегії формування та розвитку системи зворотного зв'язку, заохочення активних її учасників.

Важливою складовою реалізації стратегії є позитивна динаміка значень основних показників цієї стратегії. На думку авторів статті, основними показниками реалізації стратегії формування та розвитку системи зворотного зв'язку НА НГУ є:

- задоволеність здобувачів вищої освіти організацією освітнього процесу;
- готовність здобувачів вищої освіти до діяльності за призначенням;
- вмотивованість НПП до здійснення освітньої діяльності.

Крім того, автори статті висувують гіпотезу про те, що динаміки згаданих показників є взаємозалежними.

Перевіряти динаміку значень показників реалізації стратегії формування та розвитку системи зворотного зв'язку НА НГУ планується шляхом проведення педагогічного експерименту, перевірку висунутої гіпотези щодо їх взаємозалежності – шляхом проведення кореляційного аналізу.

Зазначимо, що у НА НГУ є необхідні передумови для реалізації стратегії формування та розвитку системи зворотного зв'язку:

- досвід у формуванні та реалізації нормативно-правових актів НА НГУ, зокрема Положення [14];
- досвід у формуванні та реалізації ОП професійного розвитку НПП [11; 12];
- необхідна підготовка НПП за Програмою Британської ради в Україні «Вдосконалення викладання у вищій освіті України» та за іншими ОП, яка важлива для формування компетентностей у інших НПП здійснювати зворотний зв'язок, виконувати функції фасилітатора у навчальних підрозділах з питань розвитку системи зворотного зв'язку;
- підтримка академічної спільноти;
- досвід формування опитувальників, зокрема [15];
- досвід проведення освітніх (педагогічних) досліджень [13].

Висновки

За результатами навчання за Програмою Британської ради в Україні «Вдосконалення викладання у вищій освіті України» та проведеного дослідження розроблено стратегію формування та розвитку системи зворотного зв'язку НА НГУ. У даного ВВНЗ є необхідні передумови для реалізації цієї стратегії.

Подальші дослідження будуть спрямовані на перевірку динаміки значень показників реалізації стратегії формування та розвитку системи зворотного зв'язку НА НГУ шляхом проведення

педагогічного експерименту й перевірки висунутої гіпотези щодо їх взаємозалежності шляхом проведення кореляційного аналізу.

Перелік джерел посилання

1. Методика розвитку системи внутрішнього забезпечення якості закладу вищої освіти, особливості здійснення її процедур та заходів у вищому військовому навчальному закладі / М. М. Медвідь та ін. *Вісник Черкаського університету. Педагогічні науки*. 2020. Вип. 3. С. 226–235.
2. Медвідь М. М. Методика підготовки вищого військового навчального закладу до акредитації за критеріями оцінювання якості освітньої програми №№ 1 та 2. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2020. Вип. 1. С. 129–137.
3. Рекомендації щодо застосування критеріїв оцінювання якості освітньої програми: протокол НАЗЯВО від 17.11.2020 р. URL: <https://cutt.ly/snYDa1F> (дата звернення: 25.11.2021).
4. Методика організації системи зворотного зв'язку у вищому військовому навчальному закладі / М. М. Медвідь та ін. *Вісник Черкаського університету. Педагогічні науки*. 2021. Вип. 2. С. 85–91.
5. Зворотній зв'язок : Кембриджський словник англійської мови. URL: dictionary.cambridge.org (дата звернення: 25.11.2021).
6. Алфьорова Л. М. Стратегічна інформаційна система побудови зворотного зв'язку у вищому навчальному закладі. *Інформаційні технології в освіті*. 2013. Вип. 15. С. 234–241.
7. Божук Т., Малик Л. Роль зворотного зв'язку в навчальному процесі: досвід застосування методів «три конверти» та анкетування. *Молодь і ринок*. 2010. № 7–8 (66–67). С. 94–98.
8. Дибкова Л. М. Засоби реалізації швидкого зворотного зв'язку в інформаційному освітньому середовищі. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. Т. 77. № 3. С. 130–144.
9. Henderson M., Ryan T., Phillips M. The challenges of feedback in higher education. *Assessment & Evaluation in Higher Education*. 2019. 44 (1), pp. 1–16, DOI: [10.1080/02602938.2019.1599815](https://doi.org/10.1080/02602938.2019.1599815).
10. Програма Британської ради в Україні «Вдосконалення викладання у вищій освіті України». URL: <https://cutt.ly/oTXXK1zy> (дата звернення: 25.11.2021).
11. Освітньо-професійна програма підготовки школи викладача-початківця «Кадрове забезпечення освітньої діяльності ВВНЗ». 20 с. URL: <https://cutt.ly/VbZZNA5> (дата звернення: 25.11.2021).
12. Освітньо-професійна програма «Підвищення кваліфікації науково-педагогічних та педагогічних працівників з удосконалення освітнього процесу», 31 с. URL: <https://cutt.ly/ybZZXrh> (дата звернення: 25.11.2021).
13. The Development of Readiness for the Educational Activities in Teachers of Higher Military Educational Institutions / M. Medvid et al. *Proceedings of the 2020 3rd International Seminar on Education Research and Social Science (ISERSS 2020), Advances in Social Science, Education and Humanities Research*. 2021. Volume 516, pp. 416–422. DOI: <https://doi.org/10.2991/assehr.k.210120.077>.
14. Положення про професійний розвиток та підвищення кваліфікації НПП та ПП НА НГУ / О. О. Морозов та ін.; за заг. ред. С. А. Соколовського. 82 с. URL: <https://cutt.ly/dbZXyTq> (дата звернення: 25.11.2021).
15. Опитування стейкхолдерів. URL: <https://cutt.ly/JTBtlGY> (дата звернення: 25.11.2021).

Стаття надійшла до редакції 26.11.2021 р.

УДК 355.23:378.1

М. М. Медвідь, І. Ю. Черніченко, Л. Ю. Сенная

СТРАТЕГИЯ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ ОБРАТНОЙ СВЯЗИ НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ГВАРДИИ УКРАИНЫ

Особенности организации образовательного процесса в высших военных учебных заведениях затрудняют реализацию студентоцентрированного подхода. По результатам обучения по Программе Британского совета в Украине «Усовершенствование преподавания в высшем

образованні України» і проведеного дослідження розроблена стратегія формування і розвитку системи обратної зв'язку Національної академії Національної гвардії України.

К л ю ч е в ы е с л о в а: стратегія, обратная зв'язь, студентоцентризованне навчання, акредитація освітніх програм, вище військово-навчальне заклад, Національна академія Національної гвардії України.

UDC 355.23:378.1

M. Medvid, I. Chernichenko, L. Sinna

STRATEGY OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF FEEDBACK SYSTEM AT THE NATIONAL ACADEMY OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE

The features of the education organization in higher military educational institutions complicate the implementation of student-centered approach.

In order to solve the problem of formation and development of the feedback system at the National Academy of the National Guard of Ukraine, a team consisting of M. Medvid, L. Sinna, V. Liutyi and D. Trobiuk prepared an institutional project and participated in the competitive selection for the second year of the British Council Program in Ukraine "Ukraine HE Teaching Excellence Programme 2021".

The National Academy of the National Guard is the first higher military educational institution in Ukraine to take part in this program. Based on the results of this training and the conducted research, the strategy of formation and development of the feedback system at the National Academy of the National Guard of Ukraine is developed.

An important component of this strategy is the positive dynamics of the key indicators. The main indicators of the implementation of the strategy of formation and development of the feedback system at the National Academy of the National Guard of Ukraine are the following:

satisfaction of higher education applicants with the education organization;

readiness of higher education applicants to fulfill assigned tasks;

motivation of teachers and academic staff to carry out educational activities.

Our higher military educational institution has the necessary prerequisites for the implementation of this strategy.

Further research will be devoted to testing the dynamics of the implementation of the feedback system at the National Academy of the National Guard of Ukraine by conducting a pedagogical experiment and checking the hypothesis of their interdependence using correlation analysis.

К е у в о р д s: strategy, feedback, student-centered education, educational accreditation, higher military educational institution, the National Academy of the National Guard of Ukraine.

Медвідь Михайло Михайлович – доктор економічних наук, професор, заступник начальника навчально-методичного центру – начальник відділу методичного забезпечення навчального процесу Національної академії Національної гвардії України.

<https://orcid.org/0000-0002-4506-8020>

Черніченко Інна Юріївна – аспірантка Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, методист відділу методичного забезпечення навчального процесу Національної академії Національної гвардії України.

<https://orcid.org/0000-0001-6755-9376>

Сінна Людмила Юріївна – аспірантка Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, доцент кафедри філології, перекладу та стратегічних комунікацій Національної академії Національної гвардії України.

<https://orcid.org/0000-0002-0407-1995>